19.10.2017

Eduskunta
Eduskunnan ympäristövaliokunta

Asiantuntijalausunto, valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistaminen

HEL 2017-011042 T 03 00 00

Viite: O 49/2017

Eduskunnan ympäristövaliokunta on pyytänyt Helsingin kaupungilta kirjallista asiantuntijalausuntoa sekä kaupungin asiantuntijaa kuultavaksi liittyen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistamiseen.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat olennainen ja toimiva osa suomalaista kaavoitusjärjestelmää ja antavat tukevan selkänojan varsinaiselle kaavoitukselle. Vuonna 2000 laadittuja ja vuonna 2008 täydennettyjä valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita ollaan jälleen päivittämässä. Tavoitteena on uudistaa tavoitteita vastaamaan mahdollisimman hyvin alueidenkäytön tulevaisuuden haasteisiin. Ympäristöministeriön vetämän hankkeen tavoitteena on selventää VAT:ien ohjausvaltaa kuntien maankäyttövallan ja -vastuun lisäämiseksi. Juha Sipilän hallitusohjelman mukaisesti maakuntakaavojen ja kuntien yhteisten yleiskaavojen vahvistamisesta on luovuttu, joten tehtävät uudistukset painottavat entisestään kaavoituksen ennakoivaa roolia.

Ehdotus valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita koskevaksi valtioneuvoston päätökseksi on valmisteltu maankäyttö- ja rakennuslain toimivuusarvioinnin ja hallitusohjelman linjausten mukaisesti siten, että tavoitteet koskevat nykyistä rajatummin keskeisimpiä valtakunnallisia näkökohtia ja ovat nykyistä yleispiirteisempiä. Jaottelusta yleistavoitteisiin ja erityistavoitteisiin on luovuttu. Tämän sijaan kunkin tavoitekokonaisuuden alkuun on sijoitettu varsinaisia alueidenkäyttötavoitteita taustoittava osio ”Tavoitteiden tausta ja tarve”. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on luonnoksessa jaoteltu viiteen ryhmään:

- toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen
- tehokas liikennejärjestelmä
- terveellinen ja turvallinen elinympäristö

Postiosoite
PL 2200
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunkiymparisto@hel.fi

Käyntiosoite
Sörnäistenkatu 1
Helsinki 10
https://www.hel.fi/

Puhelin
09 310 1691
Faksi

Y-tunnus
0201256-6

Tilinro
FI06 8000 1200 0626 37
Alv.nro
FI02012566

- elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat
- uusiutumiskykyinen energiahuolto

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistuksen valmistelua on ohjannut työryhmä, jossa ovat olleet edustettuina ministeriöt, maakuntien liitot, Suomen Kuntaliitto ja ELY-keskukset.

Helsingin kaupungin asiantuntijalausunto

Helsingin kaupungin näkemyksen mukaan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden päivittäminen ja selkeämpi konkretisointi on perusteltua, sillä kaavoitusta koskevan valtion jälkivalvonnan poistuminen korostaa VAT:ien merkitystä ennakollisen viranomaisyhteistyön välineenä. Nyt esitetty valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ehdotus on kuitenkin edelleen niin yleispiirteinen, että sen ohjausvaikutus jää kyseenalaiseksi. VAT:ien ensisijaisena tarkoituksena on varmistaa valtakunnallisesti merkittävien asioiden huomioonottaminen maakuntien ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa. VAT-ehdotuksen sanamuodot ovat niin laveita, että on usein vaikea keksiä millaiset maankäytön ja liikenteen ratkaisut eivät olisi uusien tavoitteiden mukaisia. Tämä ei ole tarkoituksenmukaista.

Ehdotuksessa on ristiriitaisuuksia liittyen asioiden esitystarkkuuteen. Liikennejärjestelmän tai maankäytön sijoittumisen priorisoinnista sanotaan varsin vähän, mutta toisaalla viitataan tarkasti yksittäisiin direktiiveihin tai otetaan yksityiskohtaisesti kantaa tuulivoimalapuistojen tavoiteltavaan kokoon. On tärkeää, että eri tavoitekokonaisuudet on valmisteltu samalla mittakaavatasolla ja että ne ovat keskenään vertailukelpoisia.

Luonnoksesta saadun palautteen perusteella on ehdotukseen valtakunnallisiksi alueidenkäyttötavoitteiksi jo tehty useita muutoksia. Ehdotukseen on lisätty mm. maininnat liittyen kestävien kulkumuotojen saavutettavuuteen ja yhdyskuntarakenteen eheyttämiseen suurilla kaupunkiseuduilla. Muutokset ovat perusteltuja. Kestävän liikkumisen – ja erityisesti raideliikenteen – edistäminen tulisi kuitenkin nostaa tavoitteissa esiin nyt ehdotettua paremmin. Uudessa ehdotuksessa valtakunnallisiksi alueidenkäyttötavoitteiksi raideliikenne mainitaan ainoastaan kohdassa, jossa puhutaan tärinähaitoista. Tärinähaittojen valtakunnallinen merkitys on varsin kyseenalainen verrattuna perusteluosassakin mainittuihin kansainvälisiin sopimuksiin liikenteen hiilidioksidipäästöjen vähentämisestä, joiden saavuttamisessa kestävien kulkumuotojen priorisoinnilla on mitä keskeisin rooli.

On erittäin tärkeää, että valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa otettaisiin myös jatkossa huomioon Helsingin seudun erityiskysymykset. Helsingin seutu vastaa merkittävästä osasta koko Suomen arvonli-

säystä. Suhteellisen hintatason eriytyminen Helsingin kantakaupungissa verrattuna ympäröivään seutuun on edelleen kasvussa. Tärkein keino vastata tähän kestävästi on lisätä tarjontaa siellä, missä hintataso on korkein. Näin ollen seudun tiiviin, urbaanin ydinalueen kasvun edellytykset tulee turvata. Tämä vaatii rakentamisen hallinnollisten esteiden raivaamista, aktiivista metropolipolitiikkaa sekä investointien ohjaamista sinne, missä ne tuottavat mahdollisimman suuren arvonlisäyksen koko kansantaloudelle.

Kaupungistuminen jatkuu myös Suomessa ja kaupunkikeskustojen merkitys koko valtakunnan talouden vetureina tulee korostumaan entisestään. Onkin tärkeää, että valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa otetaan huomioon myös muiden kasvavien kaupunkiseutujen rooli. Helsinki on suuresta koostaan johtuen erityisasemassa, mutta VAT:ien on hyvä pyrkiä ohjaamaan myös muiden suurten kaupunkien tiivistyvää kasvua. Tiivistymisen ja eheytymisen tulee olla keskiössä myös pienempien kaupunkien ja taajamien – ei ainoastaan suurten kaupunkiseutujen – kehityksessä. Valtion viranomaisten ja kuntien tulee hyvässä yhteistyössä ohjata kaupunkien tiivistymistä tavoitteelliseen suuntaan.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet asettavat usein ristiriitaisia tavoitteita maankäytön suunnittelulle. Jatkossa sujuvien kaavoitusprosessien kannalta onkin välttämätöntä yhteensovittaa tavoitteita siten, että tuloksena on toimiva alue- ja yhdyskuntarakenne.

Lisätiedot

Rikhard Manninen, yleiskaavapäällikkö, puhelin: 310 37160
rikhard.manninen(a)hel.fi
Heikki Salmikivi, tiimipäällikkö, puhelin: 310 37483
heikki.salmikivi(a)hel.fi

KAUPUNKIYMPÄRISTÖN TOIMIALA

Mikko Aho
kaupunkiympäristön toimialajohtaja